

**Postępowanie przed
sądem pierwszej
instancji w procesie
cywilnym. Czynności
i przebieg postępowania.
System Postępowania
Cywilnego. Tom 3B**

Część I. Koszty procesu

Rozdział 1. Koszty w postępowaniu cywilnym

Spis treści

	Nb
1.1. Pojęcie kosztów postępowania	1
1.1.1. Uwagi wprowadzające	1
1.2. Definicja kosztów procesu	7
1.3. Rodzaje kosztów	11
1.3.1. Uwagi wprowadzające	11
1.3.2. Koszty sądowe	12
1.3.2.1. Uwagi wprowadzające	12
1.3.2.2. Opłaty sądowe	14
1.3.2.3. Opłata stała	24
1.3.2.4. Opłata stosunkowa	29
1.3.2.5. Opłata podstawowa	31
1.3.2.6. Opłata tymczasowa	34
1.3.3. Opłata kancelaryjna	38
1.3.4. Wydatki	40
1.3.5. Sposoby uiszczania opłat sądowych	42
1.3.5.1. Uwagi wprowadzające	42
1.3.5.2. Uiszczenie opłat sądowych w formie bezgotówkowej ...	46
1.3.5.3. Uiszczenie opłat sądowych w formie wpłaty gotówkowej	47
1.3.5.4. Uiszczenie opłat sądowych znakami opłaty sądowej	51
1.4. Zasady ponoszenia kosztów	57
1.4.1. Uwagi wprowadzające	57
1.4.2. Odpowiedzialność za wynik postępowania	59
1.4.3. Koszty niezbędne i celowe	69
1.4.4. Zasada zawinienia	78
1.4.5. Zasada kompensaty	97
1.4.6. Zasada słuszności ponoszenia kosztów	101
1.5. Zwolnienie od kosztów	105
1.5.1. Uwagi wprowadzające	105
1.5.2. Rodzaje zwolnień od kosztów	107
1.5.2.1. Uwagi wprowadzające	107
1.5.2.2. Zwolnienie od kosztów w całości lub w części	108
1.5.2.3. Zwolnienie podmiotowe od kosztów	110
1.5.2.4. Zwolnienie osoby fizycznej z ponoszenia kosztów sądowych	115
1.5.2.4.1. Uwagi wprowadzające	115
1.5.2.4.2. Zwolnienie osób prawnych i tzw. ułomnych osób prawnych z ponoszenia kosztów sądowych	117
1.5.2.4.3. Wyłączenie obowiązku ponoszenia opłat przez organizacje pożytku publicznego	119
1.5.2.4.4. Zwolnienie organizacji pozarządowych od kosztów sądowych	120

1.5.2.5. Zwolnienie przedmiotowe	121
1.5.3. Tryb rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych	127
1.5.3.1. Uwagi wprowadzające	127
1.5.3.2. Organ właściwy do złożenia wniosku o przyznanie zwolnienia od kosztów sądowych	136
1.5.3.3. Wymogi formalne wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych	139
1.5.3.4. Rozstrzygnięcie w przedmiocie zwolnienia od kosztów sądowych	142
1.5.3.5. Szczególne regulacje związane ze zwolnieniem od kosztów sądowych	149
1.5.3.6. Ponowny wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych	154
1.5.3.7. Cofnięcie zwolnienia od kosztów sądowych i jego skutki	156
1.5.4. Zaskarżenie rozstrzygnięcia w przedmiocie kosztów	160
1.5.5. Szczególne zasady dotyczące kosztów sądowych w postępowaniu nieprocesowym	166
1.6. Zagadnienie kosztów sądowych w postępowaniu zabezpieczającym	171
1.6.1. Uwagi wprowadzające	171
1.6.2. Zasady orzekania o kosztach w postępowaniu zabezpieczającym	173
1.6.3. Rodzaje orzekania o kosztach w postępowaniu zabezpieczającym	176
1.6.4. Orzekanie o kosztach w postępowaniu zabezpieczającym	179
1.6.5. Zaskarżenie postanowienia o kosztach w postępowaniu zabezpieczającym	181
1.7. Zagadnienie kosztów w postępowaniu egzekucyjnym	182
1.7.1. Uwagi wprowadzające	182
1.7.2. Pojęcie kosztów postępowania egzekucyjnego	183
1.7.3. Zasady orzekania o kosztach w postępowaniu egzekucyjnym	185
1.7.4. Rodzaje kosztów w postępowaniu egzekucyjnym	189
1.7.5. Zwolnienie od kosztów w postępowaniu egzekucyjnym	195
1.7.6. Orzekanie o kosztach w postępowaniu egzekucyjnym	200
1.7.7. Zaskarżenie postanowienia o kosztach w postępowaniu egzekucyjnym	206

Literatura: *J. Brol, M. Safjan*, Koszty sądowe w sprawach cywilnych, Warszawa 1994; *J. Budnowska, A. Zieliński*, Zwrot kosztów postępowania nieprocesowego, Pal. 1995, Nr 7–8; *T. Bukowski*, Rozstrzygnięcie o kosztach procesu cywilnego, Warszawa 1971; *S. Cieślak*, Formalizm postępowania cywilnego, Warszawa 2008; *A. Cudak*, Skarga na czynności komornika a środki nadzoru judykacyjnego stosowane z urzędu, w: Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu egzekucyjnym (red. *J. Misztal-Konecka*), Sopot 2017; *T. Demendecki*, Rozstrzygnięcie o kosztach, Warszawa 2012; *J. Dzierżanowska, J. Studzińska*, Kryteria oceny dowodu z opinii biegłego w orzecznictwie sądów powszechnych i Sądu Najwyższego, Roczniki Nauk Prawnych 2015, Nr 2, t. XXV; *P. Feliga*, Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz, Warszawa 2019; *K. Flaga-Gieruszyńska, A. Klich*, w: Meritum. Postępowanie cywilne (red. *E. Marszałkowska-Krześ*). Tom I. Postępowanie rozpoznawcze i zabezpieczające, Warszawa 2021; *E. Gapska*, Koszty postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2013; *I. Gil*, Postępowanie zabezpieczające na etapie poprzedzającym ogłoszenie upadłości, Warszawa 2012; *K. Gonera*, Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Komentarz, Warszawa 2012; *A. Górski, L. Walentynowicz*, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny, Warszawa 2007; *E. Jędrzejewska*, Powództwa przeciwegzekucyjne – charakter prawny, podstawy oraz zasady rozstrzygnięcia o kosztach procesu ze szczególnym uwzględnieniem problematyki zastosowania art. 101 KPC, PPE 2020, Nr 8; *M. Jędrzejewska*, Komentarz do art. 203 KPC, LexPolonica Maxima 2005; *J. Jagiela*, Opinia prawna na temat zwrotu wydatków związanych

z dokonaniem zabezpieczenia przez komornika, PPE 2009, Nr 6; *J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misuk-Jodłowska, K. Weitz*, Postępowanie cywilne, Warszawa 2005; *K. Kamińska-Krawczyk*, Koszty postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego, Warszawa 2016; *A. Klich*, Dowód z opinii biegłego w postępowaniu cywilnym. Biegły lekarz, Warszawa 2016; *K. Korzan*, Koszty postępowania cywilnego a nakłady państwa na utrzymanie wymiaru sprawiedliwości, Gdańsk 1992; *tenże*, Postępowanie nieprocesowe, Warszawa 2004; *M. Kowalska*, Realizacja prawa do sądu a wysokość kosztów sądowych, R.Pr. 1998, Nr 5; *M. Machnij*, Kilka uwag o kosztach sądowych i kosztach procesu, MoP 2002, Nr 17; *M. Manowska*, Nowa ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, PS 2006, Nr 5; *O. Marcewicz*, Koszty postępowania egzekucyjnego obejmującego egzekucję z nieruchomości – wybrane zagadnienia, ZNURz – Seria Prawnicza 2017, Nr 95; *E. Marszałkowska-Krześ*, w: Postępowanie cywilne (red. *H. Mądrzak*), Warszawa 2003; *A. Maziarz-Charuza*, Zwolnienie od kosztów sądowych w postępowaniu wieczystoksięgowym, PPH 2007, Nr 8; *W. Miszewski*, Proces cywilny w zarysie, cz. II, Łódź 1948; *J. Misztal-Konecka*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2019; *H. Pietrzkowski*, Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych, Warszawa 2006; *P. Pogonowski*, Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne, Warszawa 2007; *A. Rafalska*, Koszty procesu i koszty sądowe w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2017; *F. Rusek, W. Kuryłowicz*, Koszty sądowe w postępowaniu cywilnym. Komentarz, Warszawa 1976; *W. Siedlecki*, w: *W. Siedlecki, Z. Świeboda*, Postępowanie cywilne zarys wykładu, Warszawa 2004; *W. Ślugiewicz*, Głosa do uchw. SN z 19.4.2007 r., III CZP 16/07, Rej. 2009, Nr 4; *M. Snitko-Pleszko*, Kodeks postępowania cywilnego po nowelizacji – tabela porównawcza z komentarzem, MoP 2007, Nr 5; *tenże*, Kodeks postępowania cywilnego po nowelizacji – tabela porównawcza z komentarzem, MoP 2007, Nr 8; *M. Sorysz*, Nowa ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych – zagadnienia wybrane, cz. 1, MoP 2006, Nr 8; cz. 2, MoP 2006, Nr 9; *Z. Szczurek*, Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz, Sopot 2005; *tenże*, Postanowienie o ustaleniu i w przedmiocie kosztów postępowania egzekucyjnego, PPE 2005, Nr 1–6; *J. Świeczkowski*, w: *P. Banasik, M. Dziewulska, G. Kuczyński, A. Machnikowska, A. Pawłowski, J. Stelina, J. Świeczkowski*, Ustawa o komornikach sądowych i egzekucji, Warszawa 2012; *L. Walentynowicz*, w: *A. Górski, L. Walentynowicz*, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Ustawa i orzekanie. Komentarz praktyczny, Warszawa 2007; *M. Waligórski*, Proces cywilny. Funkcja i struktura, Warszawa 1947; *Z. Woźniak*, Ustalenie i rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zabezpieczającego, PS 2008, Nr 7–8; *D. Zawistowski*, Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające, Warszawa 2013; *F. Zedler*, Nadzór sądu nad czynnościami komornika na podstawie art. 759 § 2 KPC, NP 1975, Nr 7–8; *A. Zieliński*, Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz, Warszawa 2006.

1.1. Pojęcie kosztów postępowania

1.1.1. Uwagi wprowadzające

1. Prowadzenie postępowania, w którym są podejmowane czynności przez uprawnione do tego organy, strony i inne podmioty biorące udział w postępowaniu, wiąże się z powstaniem kosztów w wymiarze czasowym i ekonomicznym. W związku z tym aspektem można wyróżnić koszty w znaczeniu ogólnym, które wiążą się z utrzymywaniem przez państwo organów wymiaru sprawiedliwości, służb i pracowników sądu, jak i koszty rzeczywiste, które należy odnosić do danego postępowania. Do kosztów ogólnych zalicza się wynagrodzenie sędziów, urzędników sądowych, koszty wynajmowania i utrzymywania pomieszczeń w obiektach, w których mają siedziby poszczególne sądy,

a także ich wyposażenia, jak też koszty związane z bieżącym funkcjonowaniem sądów¹. Koszty te są jednak ponoszone tylko częściowo przez strony (uczestników) konkretnego postępowania w ramach uiszczanych opłat sądowych. Koszty ogólne wymiaru sprawiedliwości są ponoszone przez państwo, niezależnie od liczby prowadzonych spraw. Z tych względów nie można by obciążyć rzeczywistymi kosztami związanymi z funkcjonowaniem sądownictwa podmiotów, z inicjatywy lub na rzecz których są prowadzone postępowania przed sądem. Celem zrationalizowania ponoszenia kosztów ogólnych, związanych z konstytucyjnie zagwarantowanym prawem do sądu, wprowadzono regulacje nakładające na podmioty inicjujące postępowanie cywilne pokrycie kosztów sądowych, obejmujące opłaty i wydatki (art. 2 ust. 1 KSCU). Do uiszczenia kosztów sądowych jest zobowiązany podmiot, który wnosi do sądu pismo podlegające opłacie lub powodujące wydatki, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 2 ust. 2 KSCU). Opłata sądowa jest traktowana jak zryczałtowany ekwiwalent „za udzielenie przez państwo swoistej usługi publicznej, jaką jest sprawowanie wymiaru sprawiedliwości w konkretnej sprawie”².

- 2 2. Opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie (art. 3 KSCU). To oznacza, że nie ma domniemania, że każde pismo podlega opłacie, lecz opłatę należy uiścić tylko w przypadkach ustawowo określonych. Uiszczenie opłaty sądowej jest niezbędnym warunkiem realizacji określonych czynności przez uprawnione organy. Organy postępowania cywilnego nie podejmują czynności procesowej, o którą wniosowała strona (uczestnik postępowania), jeśli stosowna opłata nie została uiszczona. Zgodnie bowiem z art. 126² § 1 KPC, sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata. W przypadku stwierdzenia, że opłata nie została uiszczona w wysokości przewidzianej prawem, należy podjąć czynności polegające na wezwaniu do uzupełnienia braków fiskalnych pisma. W przypadku kiedy od pisma procesowego nie uiszczono należnej opłaty, przewodniczący wzywa stronę, pod rygorem zwrócenia pisma, do opłacenia go w terminie tygodniowym (art. 130 § 1 KPC). Jeżeli pismo wniosła osoba zamieszkała lub mająca siedzibę za granicą, która nie ma w kraju przedstawiciela, przewodniczący wyznacza termin do uiszczenia opłaty nie krótszy niż miesiąc, przy czym, gdyby doręczenie wezwania miało mieć miejsce poza terytorium UE, oznacza się termin nie krótszy niż trzy miesiące (art. 130 § 1¹ KPC). Po bezskutecznym upływie terminu przewodniczący zwraca pismo stronie. Pismo zwrócone nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem pisma procesowego do sądu (art. 130 § 2 KPC), a pismo należycie opłacone w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia (art. 130 § 3 KPC). Opisany powyżej tryb związany z rektyfikacją braków fiskalnych pism procesowych nie dotyczy sytuacji, kiedy strona jest zastępowana przez zawodowego pełnomocnika. Pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które nie zostało należycie opłacone, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu (art. 130² § 1 KPC). Wyjątkowo tej regulacji nie stosuje się, gdy obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej powstał na skutek sprawdzenia przez sąd wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia (art. 130² § 5 KPC).

¹ M. Waligórski, *Proces cywilny. Funkcja i struktura*, s. 187.

² A. Górski, L. Walentynowicz, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych*, s. 14.

W terminie tygodniowym od dnia doręczenia zarządzenia o zwrocie pisma z przyczyn określonych w art. 130² § 1 KPC strona może uiścić brakującą opłatę. Jeżeli opłata została wniesiona we właściwej wysokości, pismo wywołuje skutek od daty pierwotnego wniesienia. Taki skutek nie następuje w razie kolejnego zwrotu pisma z tej samej przyczyny (art. 130² § 2 KPC).

3. Opisane formy możliwości uzupełnienia braków fiskalnych pism procesowych umożliwiają prowadzenie postępowania cywilnego. Sąd nie może podejmować czynności na skutek pisma, które nie zostało należycie opłacone³. Jedynie w przypadku kiedy z treści pisma wynika, że podlega ono odrzuceniu, to nie żąda się opłaty od takiego pisma (art. 126² § 2 KPC), albowiem w takich przypadkach niecelowe jest generowanie kosztów.

4. Z treści pisma procesowego, w którym określono, jakie czynności mają zostać podejmowane, wynika, jakiego rodzaju wydatki powstaną. Treść pisma procesowego delimituje zatem, które wydatki należy ponieść, aby uwzględnić wnioski zawarte w piśmie procesowym. Z powyższych względów w każdym piśmie procesowym należy podać wartość przedmiotu sporu lub wartość przedmiotu zaskarżenia, jeżeli od tej wartości zależy właściwość rzeczowa sądu, wysokość opłaty lub dopuszczalność środka odwoławczego, a przedmiotem sprawy nie jest oznaczona kwota pieniężna (art. 126¹ § 1 KPC). Natomiast pisma dotyczące części przedmiotu sporu lub zaskarżenia podlegają opłacie tylko w stosunku do wartości tej części (art. 126¹ § 2 KPC).

5. Przez pisma podlegające opłacie w myśl przepisu art. 2 ust. 2 KSCU należy rozumieć pisma procesowe w rozumieniu przepisu art. 125 § 1 KPC, stosownie do którego pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą. Wnioski oraz oświadczenia mogą być składane nie tylko w formie pisemnej czy za pośrednictwem systemu teleinformatycznego (art. 125 § 2¹ KPC), ale także ustnie do protokołu. Ustawa może uzależniać podjęcie określonej czynności procesowej od uprzedniego uiszczenia zaliczki, ale w niektórych sytuacjach wydatki są tymczasowo ponoszone przez Skarb Państwa. W związku z tym, że czynności procesowe nie tylko mogą być różnego rodzaju, lecz są podejmowane na różnych etapach prowadzonego postępowania, to nieopłacenie kosztów sądowych może wywoływać różne skutki prawoprosowe (np. nieuiszczenie opłaty sądowej od wnoszonego środka zaskarżenia będzie skutkowało jego odrzuceniem, z kolei nieuiszczenie opłaty od pisma inicjującego postępowanie – jego zwrotem). Uiszczenie kosztów sądowych zalicza się do ciężarów procesowych, skoro wiąże się z uzyskaniem określonych skutków, jakich oczekuje strona⁴. W niektórych jednak przypadkach będzie stanowić obowiązek procesowy, a jego niedopełnienie będzie skutkowało możliwością przymusowego wyegzekwowania jego spełnienia (np. w razie przegrania procesu przez stronę tymczasowo zwolnioną od kosztów sądowych).

6. Oprócz kosztów ogólnych wyróżnia się koszty szczegółowe związane z prowadzeniem konkretnego postępowania oraz podejmowanych w ramach tego postępowania czynności i faktycznie ponoszonych wydatków. O kosztach szczegółowych decyduje

³ Zob. uzasadnienie post. SN z 18.1.2010 r., II UZ 48/09, Legalis.

⁴ M. Waligórski, Proces cywilny. Funkcja i struktura, s. 191.

tryb prowadzonego postępowania, czas jego trwania, a także rodzaj podejmowanych czynności, które zależą od inicjatywy stron.

1.2. Definicja kosztów procesu

- 7 1. Definicja kosztów procesu jest zamieszczona w przepisie art. 98 KPC, a więc ma charakter definicji legalnej, która wprawdzie nie określa enumeratywnie elementów składowych stanowiących koszty procesu cywilnego, ale zawiera ogólne reguły zwrotu. Stosownie do przepisu art. 98 § 1 KPC, strona przegrywająca sprawę jest obowiązana zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (koszty procesu). Koszty procesu stanowią zatem koszty, które poniesie strona przegrywająca sprawę, jeżeli przeciwnik wystąpi o ich zwrot, o ile będą to koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i odpowiednio do podjęcia celowej obrony⁵. Sąd, orzekając o zwrocie kosztów w związku ze zgłoszonym przez stronę żądaniem, będzie musiał zatem dokonać oceny, czy wnioskowane koszty są niezbędne oraz celowe. W kolejnych jednostkach redakcyjnych przepisu art. 98 KPC doprecyzowano, jakiego rodzaju są to koszty. Kodeks rozróżnia koszty w zależności od tego, czy strona działa samodzielnie, czy przez zawodowego pełnomocnika.
- 8 2. Do niezbędnych kosztów procesu prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, zalicza się poniesione przez nią koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. Suma kosztów przejazdów i równowartość utraconego zarobku nie może przekraczać wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego (art. 98 § 2 KPC). Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się natomiast wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony (art. 98 § 3 KPC).
- 9 3. Wysokość kosztów sądowych, zasady zwrotu utraconego zarobku lub dochodu oraz kosztów stawiennictwa strony w sądzie, a także wynagrodzenie adwokata, radcy prawnego i rzecznika patentowego regulują odrębne przepisy (art. 98 § 4 KPC).
- 10 4. Należy także zwrócić uwagę, że na podstawie art. 98 § 1¹ KPC, od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu należą się odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego. Odsetki przysługują z mocy prawa, a ich wysokość została określona przez ustawodawcę. Nie jest w tym zakresie wymagane złożenie wniosku stron postępowania ani podjęcie dodatkowych działań przez sąd orzekający w sprawie. Określenie „odsetki w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego” odnosi się wyłącznie do wysokości świadczenia odsetkowego, a nie do źródła jego powstania. W znowelizowanej treści omawianego przepisu pojawiła się regulacja dotycząca płatności odsetek od kwoty zasądzonej tytułem zwrotu kosztów procesu. Celem ustawodawcy było zmotywowanie

⁵ T. Demendecki, w: *Jakubecki*, Komentarz KPC, 2012, s. 131.

strony do szybszego wykonywania wyroku. Wysokość tych odsetek została określona jako równa odsetkom ustawowym za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego (art. 481 KC). Należą się one z mocy ustawy obok zwrotu kosztów, a zatem nie jest potrzebny wniosek strony o ich przyznanie⁶.

1.3. Rodzaje kosztów

1.3.1. Uwagi wprowadzające

1. W skład kosztów procesu wchodzi koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie (art. 98 § 2 KPC). W przypadku kiedy została przeprowadzona mediacja na skutek skierowania przez sąd, to do niezbędnych kosztów procesu zalicza się koszty mediacji, w tym przysługujące mediatorowi wynagrodzenie i zwrot wydatków związane z prowadzeniem mediacji (art. 98¹ § 1 KPC). O kosztach procesu (art. 98 § KPC), które stanowią poniesione (czyli faktycznie wydatkowane) koszty sądowe, a więc opłaty od pism, opłaty kancelaryjne, wydatki pokryte z zaliczek uiszczonych przez strony, koszty nakazanego przez sąd lub ustawę stawiennictwa przy czynnościach procesowych, poniesione koszty pomocy prawnej (wynagrodzenie i wydatki pełnomocnika), sąd rozstrzyga w orzeczeniu kończącym postępowanie (art. 108 KPC) – w oparciu o jedną z zasad normowanych w art. 98–105 KPC. Za koszty procesu w rozumieniu przywołanych przepisów nie uważa się kosztów sądowych (opłat i wydatków, które są pokrywane tymczasowo w toku procesu z sum Skarbu Państwa), nawet jeśli powstały w toku danego procesu (art. 2 ust. 1 i art. 5 KSCU), ale nie zostały z różnych przyczyn pokryte przez strony do momentu wyrokowania (wtedy bowiem uległyby przekształceniu w kategorię kosztów procesu)⁷. 11

1.3.2. Koszty sądowe

1.3.2.1. Uwagi wprowadzające

1. Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki (art. 2 ust. 1 KSCU). Opłatę należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie (art. 10 KSCU) przez stronę. Na potrzeby regulacji zawartej w KSCU zdefiniowano pojęcie strony, jak też wnoszenie pism do sądu. Stroną w rozumieniu ustawy jest każdy uczestnik postępowania sądowego, w tym także świadek, biegły i tłumacz, a kosztami procesu są również koszty innych rodzajów postępowania (art. 7 ust. 1 KSCU). 12

2. Przez pismo wnoszone do sądu rozumie się również składany ustnie do protokołu pozew, wniosek wszczynający innego rodzaju postępowanie lub inny wniosek, jeżeli podlega opłacie (art. 7 ust. 2 KSCU). 13

⁶ M. Kuchnio, w: *Piaskowska*, Komentarz aktualizowany KPC, art. 98; S. Hajnrych, w: *Zembrzuski*, Komentarz KPC, t. I, 2020, art. 98.

⁷ Wyr. SA w Lublinie z 6.7.2022 r., I ACa 907/21, Legalis.

1.3.2.2. Opłaty sądowe

- 14 1. Opłatę należy uiścić przy wniesieniu do sądu pisma podlegającego opłacie (art. 10 KSCU). Wyróżnia się następujące rodzaje opłat sądowych: stałą, stosunkową, podstawową, tymczasową, minimalną i ostateczną⁸.
- 15 2. Opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie (art. 3 ust. 1 KSCU). Opłacie podlegają w szczególności następujące pisma:
- 1) pozew i pozew wzajemny;
 - 2) pismo zawierające oświadczenie o rozszerzeniu powództwa lub jego zmianie w sposób powodujący wzrost wartości przedmiotu sporu;
 - 3) apelacja i zażalenie;
 - 4) skarga kasacyjna i skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia;
 - 5) sprzeciw od wyroku zaocznego;
 - 6) zarzuty od nakazu zapłaty;
 - 7) interwencja główna i uboczna;
 - 8) wniosek (o wszczęcie postępowania nieprocesowego, o ogłoszenie upadłości, o wpis i wykreślenie w księdze wieczystej, o wpis w KRS i w rejestrze zastawów oraz o zmianę i wykreślenie tych wpisów);
 - 9) skarga (o wznowienie postępowania, o uchylenie wyroku sądu polubownego, na orzeczenie referendarza sądowego, na czynności komornika);
 - 10) odwołanie od decyzji oraz zażalenie na postanowienie Prezesa UOKiK, Prezesa URE, Prezesa UKE, Prezesa UTK, Przewodniczącego KRRiT oraz organu regulacyjnego, o którym mowa w ustawie z 7.6.2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 537 ze zm.).
- 16 3. Pismo wnoszone przez kilka osób podlega jednej opłacie. Jeżeli jednak przedmiotem sprawy są roszczenia lub zobowiązania jednego rodzaju i oparte na jednakowej podstawie faktycznej i prawnej (współuczestnictwo formalne), każdy współuczestnik uiszcza opłatę oddzielnie, stosownie do swojego roszczenia lub zobowiązania (art. 4 ust. 1 KSCU).
- 17 4. Jak słusznie bowiem zauważył SN, w takim przypadku jest tyle wartości przedmiotu sporu, ilu jest współuczestników wnoszących jedno pismo⁹. Jeśli kilka osób zgłasza interwencje uboczne w jednym piśmie, to każda z nich uiszcza opłatę od swojej interwencji¹⁰. W postępowaniu wieczystoksięgowym opłatę jest natomiast obowiązana uiścić osoba, która wystąpiła z wnioskiem, także wówczas gdy na jego podstawie mają być ujawnione prawa osób, które nie są wnioskodawcami (art. 4 ust. 2 KSCU).
- 18 5. Całą opłatę pobiera się od pozwu i pozwu wzajemnego oraz wniosku o wszczęcie postępowania nieprocesowego lub samodzielnej jego części, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 18 ust. 1 KSCU). Przepisy ustawy przewidujące pobranie opłaty od pozwu lub wniosku wszczynającego postępowanie w sprawie stosuje się również do opłaty od apelacji, skargi kasacyjnej, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem

⁸ M. Sorysz, Nowa ustawa o kosztach sądowych, cz. 1, s. 414.

⁹ Zob. post. SN z 26.5.1998 r., III CZP 69/98, Wok. 1998, Nr 9, poz. 7.

¹⁰ Zob. uchw. SN z 10.4.2003 r., III CZP 20/03, OSNC 2004, Nr 2, poz. 16.

prawomocnego orzeczenia, interwencji głównej, skargi o wznowienie postępowania, skargi o uchylenie wyroku sądu polubownego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 18 ust. 2 KSCU).

6. Połowę opłaty pobiera się od sprzeciwu od wyroku zaocznego i od wniosku o uchylenie europejskiego nakazu zapłaty (art. 19 ust. 1 KSCU). **19**

7. Czwartą część opłaty pobiera się od pozwu (art. 19 ust. 2 KSCU): **20**

- 1) spełniające przesłanki do rozpoznania w postępowaniu nakazowym;
- 2) w elektronicznym postępowaniu upominawczym, z tym, że w przypadku, o którym mowa w art. 505³⁷ § 2 KPC, uiszczoną opłatę od pozwu w elektronicznym postępowaniu upominawczym zalicza się na poczet opłaty od nowo wniesionego pozwu.

8. Piątą część opłaty pobiera się od (art. 19 ust. 3 KSCU): **21**

- 1) interwencji ubocznej;
- 2) zażalenia, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej;
- 3) wniosku o zawezwanie do próby ugodowej w sprawach o prawa niemajątkowe nie mniej jednak niż 100 zł.

9. Trzy czwarte części opłaty pobiera się od pozwanego w razie wniesienia zarzutów od nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym, jednak w przypadku gdy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym został wydany przeciwko konsumentowi – od pozwanego konsumenta pobiera się opłatę nie większą niż 750 zł (art. 19 ust. 4 KSCU). **22**

10. Minimalna wysokość opłaty częściowej nie może wynosić mniej niż 30 zł (art. 20 ust. 1 KSCU). Jeżeli opłata ma być pobrana przed ustaleniem opłaty ostatecznej, pobiera się odpowiednią część opłaty tymczasowej, nie mniej jednak niż 30 zł (art. 20 ust. 2 KSCU). **23**

1.3.2.3. Opłata stała

1. Opłatę stałą pobiera się w sprawach o prawa niemajątkowe oraz w wymienionych w ustawie niektórych sprawach o prawa majątkowe, w wysokości jednakowej, niezależnie od wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia. Opłata stała nie może być niższa niż 30 zł i wyższa niż 10 000 zł (art. 12 KSCU). Opłata stała może być ustalana wg wartości przedmiotu sporu lub przedmiotu zaskarżenia. Stosownie do art. 13 ust. 1 KSCU, w sprawach o prawa majątkowe pobiera się od pisma opłatę stałą ustaloną wg wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej: **24**

- 1) do 500 zł – w kwocie 30 zł;
- 2) ponad 500 zł do 1500 zł – w kwocie 100 zł;
- 3) ponad 1500 zł do 4000 zł – w kwocie 200 zł;
- 4) ponad 4000 zł do 7500 zł – w kwocie 400 zł;
- 5) ponad 7500 zł do 10 000 zł – w kwocie 500 zł;
- 6) ponad 10 000 zł do 15 000 zł – w kwocie 750 zł;
- 7) ponad 15 000 zł do 20 000 zł – w kwocie 1000 zł.

2. Opłata stała jest także uiszczana w sprawach o roszczenia wynikające z czynności bankowych od strony będącej konsumentem lub osobą fizyczną prowadzącą gospo- **25**

darstwo rodzinne przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 20 000 zł pobiera się opłatę stałą w kwocie 1000 zł (art. 13a KSCU).

- 26 3. Ponadto opłatę stałą uiszcza się w sprawach o roszczenia wynikające z art. 36 PlanZagospU przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 20 000 zł pobiera się opłatę stałą w kwocie 1000 zł (art. 13b KSCU).
- 27 4. Opłatę stałą zgodnie z art. 13c KSCU uiszcza się także w sprawach o:
- 1) usunięcie niezgodności treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym;
 - 2) pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności;
 - 3) zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji
- przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia wynoszącej ponad 40 000 zł pobiera się opłatę stałą w kwocie 2000 zł.
- 28 5. W sprawach o prawa majątkowe dochodzone w postępowaniu grupowym opłata stała wynosi połowę opłaty ustalonej zgodnie z art. 13, 13a i 13b KSCU, jednak nie mniej niż 100 zł i nie więcej niż 200 000 zł (art. 13d KSCU).

1.3.2.4. Opłata stosunkowa

- 29 1. W sprawach o prawa majątkowe przy wartości przedmiotu sporu lub wartości przedmiotu zaskarżenia ponad 20 000 zł od pisma pobiera się opłatę stosunkową wynoszącą 5% tej wartości, nie więcej jednak niż 200 000 zł (art. 13 ust. 2 KSCU). Oznaczenie wartości przedmiotu sporu umożliwia zatem ustalenie wysokości opłaty stosunkowej. Prawidłowe ustalenie wysokości opłaty ma istotne znaczenie w aspekcie skutków procesowych, jeśli strona jest zastępowana przez zawodowego pełnomocnika. Pismo wniesione przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego, które nie zostało należycie opłacone, przewodniczący zwraca bez wezwania o uiszczenie opłaty, jeżeli pismo podlega opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu sporu (art. 130² § 1 KPC). Regulacji tej nie stosuje się, gdy obowiązek uiszczenia opłaty stosunkowej powstał na skutek sprawdzenia przez sąd podanej przez stronę wartości przedmiotu sporu lub zaskarżenia (art. 130² § 5 KPC).
- 30 2. Pewne trudności z wyliczeniem prawidłowej opłaty sądowej mogą pojawić się w przypadku spraw o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym lub upominawczym, gdzie wpis ma charakter ułamkowy, a przewodniczący kieruje sprawę do postępowania zwykłego. W takich przypadkach, aby nie narazić strony powodowej na zwrot nienależycie opłaconego pozwu, należałoby poinformować w formie zarządzenia stronę powodową o skierowaniu sprawy do postępowania zwykłego lub upominawczego, aby ta mogła wówczas uiścić brakującą opłatę.

1.3.2.5. Opłata podstawowa

- 31 1. Opłatę podstawową pobiera się w sprawach, w których przepisy nie przewidują opłaty stałej, stosunkowej lub tymczasowej (art. 14 ust. 1 KSCU).
- 32 2. Minimalna opłata podstawowa wynosi 30 zł, którą strona jest obowiązana uiścić od pisma podlegającego opłacie, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 14 ust. 3 KSCU).

3. Pobranie od pisma opłaty podstawowej wyłącza pobranie innej opłaty (art. 14 ust. 4 KSCU). Przepisów o opłacie podstawowej nie stosuje się w postępowaniu wieczystoksięgowym oraz w postępowaniu rejestrowym (art. 14 ust. 5 KSCU). 33

1.3.2.6. Opłata tymczasowa

1. Od pisma wniesionego w sprawie o prawa majątkowe, w której wartości przedmiotu sprawy nie da się ustalić w chwili jej wszczęcia, przewodniczący określa opłatę tymczasową (art. 15 ust. 1 KSCU). 34

2. Opłatę tymczasową określa się w granicach od 30 zł do 2000 zł, a w sprawach dochodzonych w postępowaniu grupowym od 300 zł do 20 000 zł (art. 15 ust. 2 KSCU). 35

3. Dopiero w orzeczeniu kończącym postępowanie w I instancji sąd określa wysokość opłaty ostatecznej, która jest bądź opłatą stosunkową, obliczoną od wartości przedmiotu sporu ustalonej w toku postępowania, bądź opłatą określoną przez sąd, jeżeli tej wartości nie udało się ustalić. W tym wypadku opłatę ostateczną sąd określa w kwocie nie wyższej niż 5000 zł, mając na względzie społeczną doniosłość rozstrzygnięcia i stopień zawilości sprawy (art. 15 ust. 3 KSCU). 36

4. W przypadku, kiedy opłata ostateczna jest wyższa od opłaty tymczasowej, sąd orzeka o obowiązku uiszczenia różnicy, stosując odpowiednio zasady obowiązujące przy zwrocie kosztów procesu (art. 16 ust. 1 KSCU). 37

1.3.3. Opłata kancelaryjna

1. Opłacie kancelaryjnej podlega wniosek o wydanie na podstawie akt: odpisu, wypisu, zaświadczenia, wyciągu, innego dokumentu oraz kopii, a ponadto wniosek o wydanie odpisu księgi wieczystej (art. 3 ust. 3 KSCU). 38

2. Jeżeli przepisy ustawy przewidują obowiązek działania i dokonywania czynności połączonej z wydatkami z urzędu, sąd zarządza wykonanie tej czynności, a kwotę potrzebną na ich pokrycie wykląda tymczasowo Skarb Państwa. Dotyczy to także dopuszczenia i przeprowadzenia przez sąd z urzędu dowodu niewskazanego przez stronę (art. 83 ust. 1 KSCU). W orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie sąd orzeka o poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa wydatkach, stosując odpowiednio przepisy art. 113 KSCU. Sąd z urzędu zwraca natomiast stronie wszelkie należności z tytułu wydatków i zaliczek, stanowiące różnicę między kosztami pobranymi od strony a kosztami należnymi (art. 84 ust. 1 i 2 KSCU). 39

1.3.4. Wydatki

1. Do wydatków KSCU zalicza w szczególności (art. 5 ust. 1 KSCU): 40
- 1) koszty podróży strony zwolnionej od kosztów sądowych związane z nakazaniem przez sąd jej osobistym stawiennictwem;
 - 2) zwrot kosztów podróży i noclegu oraz utraconych zarobków lub dochodów świadków;
 - 3) wynagrodzenie i zwrot kosztów poniesionych przez biegłych, tłumaczy oraz kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie;

- 4) zryczałtowane koszty przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów;
- 5) wynagrodzenie należne innym osobom lub instytucjom oraz zwrot poniesionych przez nie kosztów;
- 6) koszty przeprowadzenia innych dowodów;
- 7) koszty przewozu zwierząt i rzeczy, utrzymywania ich lub przechowywania;
- 8) koszty ogłoszeń;
- 9) koszty osadzenia i pobytu w areszcie;
- 10) ryczałty należne kuratorom sądowym za przeprowadzenie wywiadu środowiskowego w sprawach: o unieważnienie małżeństwa, o rozwód oraz separację, a także za uczestniczenie przy ustalonych przez sąd kontaktach rodziców z dziećmi;
- 11) koszty wystawienia zaświadczenia przez lekarza sądowego;
- 12) koszty mediacji prowadzonej na skutek skierowania przez sąd.

41 **2.** Wydatki związane z doręczaniem pism sądowych nie obciążają natomiast stron, z wyjątkiem kosztów doręczenia za pośrednictwem komornika oraz dodatkowych kosztów doręczenia za granicą, w tym kosztów tłumaczenia (art. 5 ust. 2 KSCU). Podobnie nie obciążają stron wydatki związane ze zwrotem opłat (art. 5 ust. 3 KSCU).

1.3.5. Sposoby uiszczania opłat sądowych

1.3.5.1. Uwagi wprowadzające

- 42** **1.** Na mocy art. 9 KSCU na MS nałożono obowiązek określenia w drodze rozporządzenia:
- 1) sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych, w tym wnoszonych na rachunek bankowy sądu lub w formie znaków opłaty sądowej wg ustalonego wzoru, mając na względzie łatwość uiszczania opłat przez strony oraz skutek w postaci zwrotu lub odrzucenia pisma, od którego przy jego wniesieniu nie została uiszczona należna opłata;
 - 2) wzoru oświadczenia o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, o którym mowa w art. 102 ust. 2 KSCU, a także sposób udostępniania osobom fizycznym wzoru druków tych oświadczeń w siedzibach sądów, mając na względzie komunikatywność niezbędnych pouczeń dla stron co do sposobu wypełnienia, skutków niezłożenia lub złożenia nieprawdziwego oświadczenia;
 - 3) wysokości wynagrodzenia i zwrot wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w danej sprawie, mając na względzie rodzaj sprawy, stopień jej zawiłości i nakład pracy kuratorów;
 - 4) wysokości zryczałtowanych kosztów przeprowadzenia dowodu z opinii opiniodawczego zespołu sądowych specjalistów, mając na względzie zakres przeprowadzanych przez zespół badań, wymagania dotyczące kwalifikacji specjalistów zespołu oraz nakład pracy niezbędny do wydania opinii.
- 43** **2.** Sposób uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych oraz wzory znaków opłaty sądowej określa rozp. MS z 21.3.2016 r. w sprawie sposobu uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych¹¹.

¹¹ T.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 923 ze zm.

3. Opłaty sądowe w sprawach cywilnych uiszczą się w formie (§ 2 UiszOpłSR): **44**
- 1) bezgotówkowej;
 - 2) wpłaty gotówkowej;
 - 3) znaków opłaty sądowej.
4. Końcówkę opłaty zaokrągla się w górę do pełnego złotego (§ 21 UiszOpłSR). **45**

1.3.5.2. Uiszczenie opłat sądowych w formie bezgotówkowej

1. Uiszczenie opłaty sądowej w formie bezgotówkowej może odbywać się (§ 3 UiszOpłSR): **46**
- 1) na rachunek bieżący dochodów sądu właściwego dla podjęcia czynności procesowej, z którą wiąże się uiszczenie opłaty sądowej, lub sądu, za którego pośrednictwem, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wnosi się pismo podlegające opłacie sądowej;
 - 2) za pomocą mechanizmów gwarantujących nieodwołalne zainicjowanie procedury wpłaty oraz identyfikację wnoszącego opłatę sądową, udostępnianych przez systemy teleinformatyczne Ministerstwa Sprawiedliwości obsługujące płatności w poszczególnych rodzajach postępowań;
 - 3) za pomocą karty płatniczej lub innego instrumentu płatniczego w kasie sądu właściwego dla podjęcia czynności procesowej, z którą wiąże się uiszczenie opłaty sądowej, lub sądu, za którego pośrednictwem, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wnosi się pismo podlegające opłacie sądowej, o ile warunki techniczne i organizacyjne sądu to umożliwiają.

1.3.5.3. Uiszczenie opłat sądowych w formie wpłaty gotówkowej

1. Uiszczenie opłaty sądowej w formie wpłaty gotówkowej odbywa się w kasie sądu właściwego dla podjęcia czynności procesowej, z którą wiąże się uiszczenie opłaty sądowej, lub sądu, za którego pośrednictwem, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wnosi się pismo podlegające opłacie sądowej (§ 3a UiszOpłSR). Przez kasę sądu należy rozumieć także punkt kasowy prowadzony przez podmiot zewnętrzny na podstawie umowy zawartej z sądem, znajdujący się w sądzie właściwym dla podjęcia czynności procesowej, z którą wiąże się uiszczenie opłaty sądowej, lub w sądzie, za którego pośrednictwem, zgodnie z obowiązującymi przepisami, wnosi się pismo podlegające opłacie sądowej (§ 4a ust. 1 UiszOpłSR). Przepisy o kasie sądu stosuje się odpowiednio do urządzeń elektronicznych umożliwiających uiszczenie opłaty sądowej zlokalizowanych w sądzie (§ 4a ust. 2 UiszOpłSR). **47**
2. Uiszczenie opłaty sądowej w kasie sądu, przed wniesieniem pisma do sądu, jest potwierdzane przez pracownika kasy sądu stosowną adnotacją na oryginale pisma, o ile zostanie mu ono przedłożone, oraz wydaniem kopii dowodu wpłaty uiszczającemu opłatę sądową. W przypadku nieprzedłożenia pracownikowi kasy sądu oryginału pisma podlegającego opłacie kopię dowodu wpłaty należnej opłaty sądowej należy załączyć do oryginału pisma wnoszonego do sądu (§ 7 ust. 1 UiszOpłSR). **48**
3. Uiszczenie opłaty sądowej w kasie sądu po wniesieniu pisma do sądu, lecz przed wezwaniem do jej uiszczenia, potwierdza pracownik sądu, wydając kopię dowodu wpla- **49**

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl